

On the basis of previous researches of the author had been noted that another – ethnically charged level of Ukrainian identity was more widely represented on social networks Facebook and Instagram. There Ukraine was associated with a woman in a national costume or an image of a field with ripe wheat or sunflower. The greater share of accompanying military images (14% of the total visual array in Facebook communities), the presence in their visual content of a special female military (3%) did not really change the narrative «Ukraine as a woman does not want war».

In these communication channels had been found the only common present day symbol of Ukraine, both visual and memorial, – the images of the Independence Monument on the square of the same name in Kiev. This clearly demonstrates the incompleteness of Ukraine's postmodernization processes, including at the area of values, cultural memory and the hierarchy of identities.

Keywords: *identity, culture, media, Telegram, Ukrainian identity, Ukrainian culture.*

УДК 316.77:[327(477):061.1НАТО]

**В. О. Кудлай,
С. О. Цебро**

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА-НАТО

Розглянуті особливості сприйняття понять «комунікативна культура» та «комунікативна настанова» в контексті дипломатичних зносин між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Проаналізована культура діяльності місії України при НАТО, форми взаємодії Україна-НАТО. Окреслені визначні події, що сприяли розвитку комунікативної культури співробітництва сучасної України з Організацією Північноатлантичного договору.

Ключові слова: *комунікативна культура, комунікація, дипломатія, співробітництво, євроатлантична інтеграція, НАТО, Україна.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-48-54

Культура комунікації між такими суб'єктами як держави та міжнародні організації є важливим аспектом багатогранної дипломатичної практики. До неї належать дипломатична комунікація, а також комунікативна установка, що реалізується засобами представницьких заходів дипломатичних представництв, місій при міжнародних організаціях, їх діяльність загалом. Дипломатична комунікація вимагає від учасників вмінь дотримуватись меж фаховості у побудові діалогу, досягати консенсусу без компрометації цілісності національних інтересів, виявляти повагу до взятих зобов'язань, практичних навичок кооперації у сфері зв'язків з громадськістю для боротьби з деструктивною пропагандою та поширення виважених інформаційних повідомлень, що ґрунтуються на фактах. Важливими комунікативними формами роботи НАТО з країнами колишнього Варшавського договору є регулярне проведення інформаційних кампаній з пояснення мети та важливості присутності НАТО у цих регіонах, організація трансляцій відеоматеріалів з демонстрацією реальної роботи контингенту НАТО (що унеможливуватиме ефект від пропагандистських

повідомлень, які суттєво знизили підтримку євроатлантичної інтеграції серед населення під час подій 1999 р. у Югославії. У світлі подій кінця 1990-х р., коли НАТО сприймалося українським населенням як криваве войовниче утворення, а держава налагоджує діалог з цією організацією важливо було відкрити публічний інформаційний офіс у Києві та надавати інформацію про справи НАТО у спосіб, який би задовольнив неймовірну жагу до правди про альянс.

Мета публікації полягає у з'ясуванні особливостей комунікативної культури в контексті співпраці між Україною та Організацією Північноатлантичного договору; узагальненні комунікативних досягнень діяльності місії України при НАТО; окресленні основних подій, що сприяли формуванню комунікативної культури співробітництва сучасної України з Організацією Північноатлантичного договору.

Стан наукової розробки досліджуваної теми пов'язаний з публікаціями таких дослідників як: С. Джердж [1], М. Кордон [2], В. Корнілова [3], які розглянули теоретичні та історичні аспекти взаємодії України з НАТО; соціально-комунікативний аспект зносин Україна-НАТО розглядався у монографії Б. Носової [4].

З огляду на тему студіювання важливо визначити зміст поняття «комунікативна культура». Як відомо, є різні бачення та підходи до трактування базового для культурології поняття, зокрема, як зазначає професор К. Кислюк, традиційно «культура» постає об'єктом методологічних досліджень різних гуманітарних наукових дисциплін, але рідко стає суб'єктом методологічної активності [5]. У нашому випадку «комунікативна культура» може розглядатися саме як інструмент, як сукупність набутого кращого досвіду [6, с. 188], характерного для суб'єктів студіювання та як траєкторія, що має відтворюватися у подальших комунікаціях. Серед публікацій дотичних до проблем дипломатичної комунікації Україна-НАТО зустрічаються наративи, які розглядають це питання в контексті терміна «комунікативна настанова», який пропонується професором В. Ільганасвою на позначення впливу «на партнера з тією чи іншою метою: переконати, викликати сумнів, змусити щось зробити тощо; стан схильності суб'єкта до здійснення будь-якої комунікації» [6, с. 161]. Ми не заперечуємо правомірність використання такого підходу до дипломатичних зносин між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, проте викладені нижче практики комунікації Україна-НАТО підтверджують коректність застосування поняття «комунікативна культура».

Доцільно розглянути рівень комунікативної культури України з НАТО на сучасному етапі, який закріплено нормативно-правовою базою співробітництва Україна – НАТО. Взаємини НАТО з Україною зародилися 10 березня 1992 р., коли М. Вернера як генсек НАТО запросив представників нашої країни до співпраці у Раді євроатлантичного партнерства (далі РЄАП) [7]. Основоположними документами, що визначають зміст, характер і створюють договірно-правову основу відносин так званого «особливого партнерства» України з НАТО та якими регулюється співробітництво України з Альянсом є Рамковий документ Програми НАТО «Партнерство заради миру» [8] (далі ПЗМ) (започатковано 10 січня 1994 р., Україна приєдналася 8 лютого 1994 р.), Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9 липня 1997 р. [9], Декларація про її доповнення від 21 серпня 2009 р. [10] та Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. [11].

Комунікативна сутність рамкового документа «Програма ПЗМ» передбачає досягнення низки цілей, які можна інтерпретувати як: заходи із організації публічного контролювання збройних сил учасників; сприяння підвищенню готовності та здатності приймати активну участь у операціях під патронатом ООН та ОБСЄ; розширення співпраці у мілітаристичному секторі задля реалізації планування маневрів та

військової підготовки; підтримка відкритості у плануванні національної оборони, наповненні бюджету армій [8].

Положеннями прийнятої Хартії про особливе партнерство встановлено, що між НАТО та Україною забезпечується активна політична комунікація між Україною та Альянсом та діє Комісія Україна – НАТО, під егідою якої функціонують спільні робочі групи співробітництва Україна – НАТО з питань воєнної реформи, оборонно-технічного співробітництва, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, з питань наукового співробітництва та з юридичних питань. Відповідно до Декларації про доповнення Хартії, під егідою КУН також розробляються Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО (РНП) [10].

Закон України «Про напрямки внутрішньої і зовнішньої політики», який закріплював позаблоковий статус України та фіксував намір України як європейської позаблокової держави продовжувати конструктивне партнерство з Альянсом, засвідчив свою недієвість у ситуації з зовнішньою агресією з боку Російської Федерації. З огляду на це 23 грудня 2014 р. український парламент ухвалив Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості», що дозволило відкрити нові перспективи отримувати допомогу від НАТО для превентивної протидії військовим агресіям у майбутньому. У той же час, до статті 8 Закону України «Про напрями внутрішньої і зовнішньої політики» була внесена норма, що основними напрямами державної політики з питань національної безпеки України є: у зовнішньополітичній сфері – проведення активної міжнародної політики України з метою, зокрема, поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації» [11].

У джерелах з Рішень йдеться про визначення питань, ухвалення та інших документів стосовно партнерства НАТО з Україною [12].

Місія України при НАТО – дипломатичне представництво при міжнародній організації, що функціонує для підтримки сталої та дієвої співпраці НАТО з Україною та участі у Раді Євroatлантичного Партнерства, заради імплементації та виконання Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО, що була прийнята 9 липня 1997 р. у Мадриді [9].

Аналізуючи комунікативну практику Місії України при НАТО, стає зрозумілим, що вона узгоджується з положеннями Конституції України та українським законодавством загалом, інтернаціональними угодами України, указами Президента та уряду, договором між Україною та НАТО.

Кажучи про діяльність Місії, треба сказати про завдання, які покладені до її виконання, а саме: сприяння співробітництва України-НАТО в реформуванні сектору безпеки та оборони, участі в програмах, участі і діяльності у військовій, військово-технічній сферах та у оборонній реформі; встановлення урядових контактів, виконавчої влади країни з органами РСАП та структурами Міжнародного секретаріату НАТО [13].

Отже, кажучи про сформованість комунікативної культури між Україною та НАТО, то суверенна, незалежна Україна, дотримуючись принципів верховенства права та демократії, зарекомендувала себе невід'ємною складовою євroatлантичної безпеки. Відносини між НАТО і Україною беруть свій початок в 1990-і роки, і з тих пір вони стали одним з найбільш істотних партнерств НАТО. З 2014 р., внаслідок російсько-українського конфлікту, було активізовано співпрацю у важливих областях.

Налагодження конструктивної комунікації почалося після закінчення «холодної війни», коли Україна приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік).

Комунікація інтенсифікувалася після підписання Хартії про особливе партнерство 1997 р., відповідно до якої для розвитку співпраці була заснована Комісія НАТО-Україна (КНУ).

Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між НАТО і Україною, підписана в 2009 р., доручила КНУ, через Річну національну програму Україна, сприяти зусиллям України щодо подальшого проведення реформ, спрямованих на реалізацію євроатлантичних прагнень України відповідно до рішень зустрічі НАТО у верхах 2008 р. в Бухаресті.

Згодом відбувається поглиблення взаємовигідного співробітництва, при цьому Україна бере активну участь в операціях та місіях під проводом НАТО. Пріоритет надається підтримці всебічних реформ в секторі безпеки і оборони, які мають життєво важливе значення для демократичного розвитку України і для зміцнення її здатності забезпечувати самооборону.

У відповідь на російсько-український конфлікт НАТО посилила підтримку в області зміцнення потенціалу та створення сил і засобів в Україні. Країни НАТО продовжують засуджувати незаконну анексію Росією Криму та її дестабілізуючу і агресивну діяльність на сході України і в регіоні Чорного моря. НАТО збільшила свою присутність на Чорному морі і активізувала морське співробітництво з Україною і Грузією.

Після зустрічі НАТО у верхах у Варшаві в липні 2016 року надається Україні практична підтримка включена у Всеохоплюючий пакет допомоги для України. У червні 2017 р. парламент України прийняв закон, який відновлює курс країни на членство в НАТО як стратегічну мету зовнішньої політики і політики безпеки. Президент Зеленський підкреслив своє прагнення дати новий імпульс взаємодії України з НАТО завдяки ряду реформ, кількість та якість котрих була високо оцінена представниками як ЄС, так і військово-політичного блоку НАТО, котрі, в свою чергу, виступили з тим, що Україна буде членом НАТО, але потрібно більш сфокусуватися на реформах, а в свою чергу, країни Альянсу будуть й надалі підтримувати Україну до євроінтеграції та членства з Альянсом.

Для сучасного світу, в якому з часом зміни тільки пришвидшуються, НАТО залишається ключовою опорою міжнародного порядку. У своїх зусиллях з розвитку комунікаційної культури взаємодії з країнами НАТО щодня співпрацює з сотнями експертів, політиків, журналістів, студентів та членами Альянсу в цілому світі. Відділ громадської дипломатії НАТО демонструє ефективну роботу на випередження нових комунікаційних викликів для суспільства, цей досвід доцільно врахувати в комунікативній практиці Місії України при НАТО. Завдяки зборам експертів на форумах публічної дипломатії, форумах соціальних медіа, щорічних публічних подіях та стратегічних конференціях з комунікації акумулюється досвід, який поліпшує комунікативну позицію НАТО як в світі, так і в Україні. Комунікативна культура співпраці НАТО-Україна продовжує розвиватися та адаптуватися – 10 років тому почалась спільна робота над цифровою присутністю. У 2015 р. відділ громадської дипломатії НАТО запустив свою нову програму вимірювання та оцінки інформації, а з 2018 р. разом з партнерами шукає нову інтегровану модель комунікації, щоб посилити конструктивний підхід та спрямованість на роботу з українським народом. Незважаючи на те, що завжди може бути місце для вдосконалення, постійний пошук нових та сучасних методик охоплення ширшої аудиторії та ефективної передачі повідомлення, підштовхує Україну та НАТО до інновацій. Якщо Місія при НАТО хоче досягти успіху в Україні та залишатися актуальною для українських громадян, продовжуючи забезпечувати публічну підтримку своїм діям та захищати свої базові цінності на

проти вагу фейковим новинам та пропаганді, то у кожній справі Місії при НАТО потрібно знайти правильні слова для людей.

Список використаної літератури

1. Джердж С. Україна-НАТО: співробітництво заради безпеки / С.Ф. Джердж. – Київ : Товариство «Знання» України, 2007. – 96 с. ; Dzherdzh S. Ukraina-NATO: spivrobotnytstvo zarady bezpeky / S.F. Dzherdzh. – Kyiv : Tovarystvo «Znannia» Ukrainy, 2007. – 96 с.
2. Кордон М. Україна – НАТО: історія та сьогодення : навч.-метод. посіб. / М. В. Кордон. – Житомир : Полісся, 2008. – 148 с. ; Kordon M. Ukraina – NATO: istoriia ta sohodennia : navch.-metod. posib. / M. V. Kordon. – Zhytomyr : Polissia, 2008. – 148 с.
3. Корнілова В. Конструктивне партнерство Україна – НАТО: цивільний аспект : моногр. / В. В. Корнілова. – Київ : Науковий світ, 2011. – 178 с. ; Kornilova V. Konstruktivne partnerstvo Ukraina – NATO: tsyvilnyi aspekt : monohr. / V. V. Kornilova. – Kyiv : Naukovyi svit, 2011. – 178 с.
4. Носова Б. Україна – НАТО: медійний контекст : моногр. / Б. Носова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2019. – 207 с. ; Nosova B. Ukraina – NATO: mediyni kontekst : monohr. / B. Nosova ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyiv : Kyivskiy universytet, 2019. – 207 с.
5. Кислюк К. В. Методи соціокультурної детермінації та соціокультурної каузальності як основа культурологічного підходу / К. В. Кислюк // Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колект моногр. / за загал. ред. Ю. С. Сабадаш. – Київ : Ліра-К, 2019. – С. 8-12. ; Kysliuk K. V. Metody sotsiokulturnoi determinatsii ta sotsiokulturnoi kauzalnosti yak osnova kulturolohichnoho pidkhodu / K. V. Kysliuk // Suchasna kulturolohiia: aktualizatsiia teoretyko-praktychnykh vymiriv: kolekt monohr. / za zahal. red. Yu. S. Sabadash. – Kyiv : Lira-K, 2019. – S. 8-12.
6. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : слов.-справ. / авт.-сост. В. А. Ильганаева. – Харьков : Городская типография, 2009. – 391 с. ; Sotsialnye kommunikatsii (teoriya, metodologiya, deyatelnost) : slov.-sprav. / avt.-sost. V. A. Ilganaeva. – Kharkov : Gorodskaya tipografiya, 2009. – 391 с.
7. Балабанов К. Публічна дипломатія міжнародних інститутів (ЄС, АСЕАН, НАТО) / К. Балабанов, М. Трофименко // Україна Дипломатична = Diplomatic Ukraine : наук. щорічник. – Київ, 2015. – Вип. 16. – С. 836–855. ; Balabanov K. Publichna dyplomatiia mizhnarodnykh instytutiv (IeS, ASEAN, NATO) / K. Balabanov, M. Trofymenko // Ukraina Dyplomatychna = Diplomatic Ukraine : nauk. shchorichnyk. – Kyiv, 2015. – Vyp. 16. – S. 836–855.
8. Партнерство заради миру [Електронний ресурс] : Рамковий документ // Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001 ; Partnerstvo zarady myru [Elektronnyi resurs] : Ramkovyi dokument / Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiyni sait. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001
9. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс] : документ № 994-002 від 09.07.1997 // Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002 ; Khartiia pro osoblyve partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru [Elektronnyi resurs] : dokument № 994-002 vid 09.07.1997 / Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiyni sait. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002

10. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, підписаної 9 липня 1997 року [Електронний ресурс] : документ № 950-021 від 21.08.2009 // Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021 ; Deklaratsiia pro dopovnennia Khartii pro osoblyve partnerstvo mizh Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru ta Ukrainoiu, pidpysanoi 9 lypnia 1997 roku [Elektronnyi resurs] : dokument № 950-021 vid 21.08.2009 // Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiinyi sait. – Rezhym dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021

11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс] : Закон України № 2411-VI, редакція від 08.07.2018 // Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> ; Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky [Elektronnyi resurs] : Zakon Ukrainy № 2411-VI, redaktsiia vid 08.07.2018 // Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiinyi sait. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

12. Україна відмовилася від позаблокового статусу [Електронний ресурс] // Українська правда : інтернет-видання. – 2014. – 23 грудня. - Режим доступу : <https://www.pravda.com.ua/news/2014/12/23/7052990/> ; Ukraina vidmovylasia vid pozablokovoho statusu [Elektronnyi resurs] // Ukrainska pravda : internet-vydannia. – 2014. – 23 hrudnia. - Rezhym dostupu : <https://www.pravda.com.ua/news/2014/12/23/7052990/>

13. Місія України при НАТО [Електронний ресурс] : сайт на порталі Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу : <https://nato.mfa.gov.ua/> ; Misiia Ukrainy pry NATO [Elektronnyi resurs] : sait na portali Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. – Rezhym dostupu : <https://nato.mfa.gov.ua/>

Стаття надійшла до редакції 14.03.2020

V. Kudlai,
S. Tsebro

UKRAINE-NATO COOPERATION COMMUNICATIVE CULTURE DEVELOPMENT

The article deals with the peculiarities of the concepts "communicative culture" and "communicative instruction" perception in the diplomatic relations between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization context. Ukraine's mission to NATO culture, it's forms of cooperation are analyzed. Main events that contributed to the cooperation between modern Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization communicative culture development are outlined.

"Communicative culture" is considered as a tool, as a set of best practices, the study subjects characteristic and as a subsequent communications trajectory to be reproduced. Among the publications related to diplomatic communication between Ukraine and NATO problems, there are narratives that consider this issue in the context of the "communicative guidance" term, which stands to denote the impact on a partner for one purpose or another: to persuade, to doubt, to force to do, etc; the state of the subject's propensity to make any communication. Ukraine-NATO communication practices confirm the correctness of the application of the concept of "communication culture".

The Ukraine - NATO communicative culture formation begins with firmly commitment of sovereign, independent and stable Ukraine to democracy and the rule of law, which is the key to Euro-Atlantic security. NATO-Ukraine relations date back to the 1990s and have since become one of NATO's most important partnerships. Since 2014, as a result of the Russian-Ukrainian conflict, cooperation in important areas has been intensified.

The establishment of constructive communication began after the end of the Cold War,

when Ukraine joined the North Atlantic Cooperation Council (1991) and the Partnership for Peace (1994).

In response to the Russian-Ukrainian conflict, NATO has stepped up its capacity-building and force-building support to Ukraine. NATO countries continue to condemn Russia's illegal Crimea annexation and its destabilizing and aggressive activities in eastern Ukraine and the Black Sea region. NATO has increased its presence in the Black Sea.

Following the NATO Summit in Warsaw in July 2016, practical support is provided to Ukraine as part of the Comprehensive Assistance Package to Ukraine. In June 2017, the Ukrainian parliament passed a law restoring the country's course towards NATO membership as a strategic goal of foreign and security policy.

Key words: *communicative culture, communication, diplomacy, cooperation, Euro-Atlantic integration, NATO, Ukraine.*

УДК 027.5(477)

**О. С. Манякіна,
В. Д. Науменко**

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗАХОДІВ В ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЦМБ ІМ. В.Г. КОРОЛЕНКА)

В публікації визначено роль публічних бібліотек в сучасному інформаційному просторі. Представлено особливості організації комунікативних заходів в діяльності публічних бібліотек, зокрема на прикладі ЦМБ ім. В.Г. Короленка м. Маріуполя в умовах реформування бібліотечної справи. Розглянуто основні види комунікативної діяльності ЦМБ ім. В.Г. Короленка на підставі аналітичних матеріалів та офіційного сайту бібліотеки. Зазначено, що поряд з офіційним сайтом в мережі Інтернет співробітники бібліотеки для інформування користувачів активно застосовують соціальній мережі та інтернет-блог. Такий вид комунікаційного каналу дозволяє встановити неформальний контакт з користувачами і популяризувати бібліотеки як інформаційні, культурно-просвітницькі, дозвіллі, загальнодоступні установи в наданні необхідної інформації різним верстам населення. Окреслено перспективні напрями розвитку комунікативних векторів в бібліотечно-інформаційній діяльності за принципом інформаційних потреб користувачів в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: *публічна бібліотека, користувач, комунікативна діяльність, комунікативні заходи, новітні технології, електронні ресурси, соціальні мережі.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-54-62

Сучасні бібліотеки потребують такої моделі управління, яка б надала можливість задовольняти інформаційні потреби споживачів. Виконання цих умов дозволить не лише розв'язати проблему реформування бібліотечної справи, а й створить основу для розробки та впровадження системних нововведень в бібліотечних установах країни. Бібліотека – одна з важливих соціальних інституцій, яка забезпечує ефективне виконання інформаційних потреб користувачів. Цей заклад завжди був джерелом знань, якій не тільки забезпечує всебічний розвиток людини та суспільства, а ще й є